

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Quæstio VI. De Cambiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

Q U Æ S T I O VI.

De Cambiis .

EXaminabimus primo, Quid, & Quotuplex sit Cambium? Secundo, Quid ferat Cambium minutum? Tertio, Quid Cambium locale? Quarto discutiemus conditiones a Pio V. requisitas ad Cambium locale. Demum, Quodnam sit Cambium ficcum, & Usurarium?

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Cambium?

I. Cambium est Permutatio lucrosæ pecunie pro pecunia diversa, sive quoad materiam, sive quoad pondus, sive quoad locum.

II. Campsor tradens pecuniam Campsario, non transfert illius dominium, nisi sequatur traditio alterius pecunie facta a Campsario.

III. Dividitur Cambium in verum, & fictum, seu ficcum; in Minutum, & Locale, quod etiam triplex est.

IV. Quodnam dicatur Cambium Custodia?

V. Ut taxetur pretium iustum Cambiorum, attendenda præsertim est translatio, & affectuatio pecunie, ac proinde distantia locorum, & periculum viarum, necnon copia, aut inopia Campsorum, & Campsarium.

Idem sonat Cambium, ac Permutatio rei pro re; Cambire enim, & commutare sunt synonyma; Verum Cambium stricte sumptum definitur, quod sit *Permutatio lucrosa pecunie pro pecunia diversa*; sive sit diversa quoad materiam, sive quoad pondus, sive quoad locum, &c.; Aliqui cum Cajet. reducunt Contractum Cambii ad emptionem, & venditio-

nem; nam pecunia præsentis emitur pecunia absens, (eo quod absens potest habere rationem mercis) tum ratione materiæ, quia melior est, vel deterior; tum ratione commoditatis conservandi, vel transportandi, vel numerandi; tum ratione distantie localis: Alii reducunt Cambium ad Contractum locationis, & conductionis operum: Alii ad Contractum permutationis, itaut sit species permutationis pecuniam pro pecunia permutare, esto id fiat ex intentione lucri.

II. Petes, an Campsor dans pecuniam Campsario transferat illi dominium per traditionem?

Respondeo non transferre dominium absolute, sicut transfertur in mutuo, sed transferre sub conditione, quod Campsarius tradat aliam pecuniam; nam usque ad secundam hanc traditionem non habetur perfecta permutatio. Ubi notandum, officium Campsoris vetitum esse Clericis, quibus prohibetur negotiatio.

III. Porro dividitur Cambium, Primo in Verum, seu Reale, & Fictum, seu Ficcum. Verum est, quando sine ulla simulatione habetur permutatio, & solutio pecuniæ. Fictum est, quando finguntur mitti literæ campsoriæ, ut alibi fiat solutio, quamvis revera aut non mittantur literæ, aut non fiat alibi solutio, sed in eodem loco; Unde pro dilatione alicujus hebdomadæ ad restituendam pecuniam accipitur lu-

erum; quod est proprie mutuuum, & usura: Dicitur tale Cambium siccum, quia caret titulo ad lucrum, & sic caret humore ad fructificandum.

Dividitur secundo in Minutum, & Locale, seu per literas; Minutum est permutatio pecuniæ diversæ speciei, vel rationis, ut aureæ cum argentea, hujus cum ærea, numismatum majorum cum minoribus, arrosorum cum integris, antiquorum cum novis, patriorum cum externis, vetitorum cum legitimis, &c. Locale Cambium, seu per literas est, quando permutatur pecunia præsens cum absente, quod per literas fieri solet.

Hoc autem Locale Cambium tripliciter fieri contingit, Primo, si Campsor prior accipit pecunias a Campsario, ut ei illas restituat in loco distante; Secundo, si econtra Campsarius prior accipit pecunias a Campsore, ut illas ei restituat in loco distant. Tertio, si Campsor tradit hic, verbi gratia Neapoli, pecuniam Campsario, quam postea recipiat hic etiam post recambium.

IV. Datur demum cambium custodia, quod est improprie Cambium, & consistit in hoc, quod Campsor, seu nummularius, vel trapezita, seu bancarius, vel depositarius custodiat pecunias apud se depositas; habetque rationem dati, & accepti, & paratus est semper restituere; Pro hac tamen custodia exigit aliquod lucrum, seu stipendium: Quia tamen regulariter non restituitur eadem ratio moneta, ideo talis custodia habet rationem Cambii, ut videre est apud Sal. dub. 20.

V. Universim circa omnia hæc Cambia notandum est ex Hurt. diff. 8., illud censeretur lucrum justum, quod vel lege taxatur, vel iudicio peritorum in officio; Qui, ut prudenter taxent, attendere debent ad peculiare titulos, & causas, ob quas in quolibet Cambio licitum est lucrum: Verbi gratia

in Cambio locali spectanda est translatio, & assecuratio pecuniæ, atque adeo advertendum ad distantiam localem, & ad viam, per quam fit translatio, cum hæc ad assecurationem pecuniæ pertineant: Et universim in quolibet Cambio attendenda est copia, vel inopia Campsor, & Campsariorum, quia minus debet esse lucrum, quando est copia Campsor; non secus ac quando est copia vendentium, minoris res valet.

ARTIC. II.

An Cambium Minutum ferat palliatam usuram?

- I. Cambium minutum fert pecuniarum permutationem cum lucro.
- II. Non est usurarium, si ex justis titulis lucrum consonum reportetur.
- III. Justi tituli sunt, Permutatio pecuniarum ex officio; Obligatio cambiendi; necnon commoditas, quæ datur Campsario cambiendo pecunias minutiones cum grandioribus.
- IV. Num famulus cambiendo pecunias domini, ipso inscio, possit sibi lucrum retinere?
- V. Est pariter justus titulus lucrum cessans, aut damnum emergens, sicuti etiam si dentur pecunia puriores, aut rariores.
- VI. Nequit pecuniam adulterinam pro vera expendere, qui illam pro vera accepit.

I. **C**ambium minutum regulariter est illud, in quo dantur pecuniæ grandiores pro minoribus, vel econtra, exigendo aliquid pro tali permutatione.

II. Utrum autem lucrum hoc sit usurarium? Respondeo cum communi negative, dummodo iudicio prudentium taxatum sit. Ratio est, quia pluribus

titulis huiusmodi lucrum iuste, & licite accipi potest.

III. Primus titulus est, quia ex officio Campsor cambit; occupatio enim, & opera in congerendo pecunias, in numerando, custodiendo, expectando, & in exhibendo se paratum ad eas permutandas in gratiam, & ad petitionem Campsariorum, digna est aliqua compensatione, & lucro.

Secundus titulus est obligatio ad cambiendum; quando scilicet Campsor a Principe, vel a Republica ad id obligatur in gratiam Campsariorum, non tamen quando ille sponte cambit: Sicut enim obligatio ad mutuandum est pretio aestimabilis, quia fert de se onus, ita obligatio ad cambiendum.

Tertius est, quando dantur pecuniae grandiores pro minoribus, dando verbi gratia aurum, vel argentum pro moneta aerea; quia pecunia grandior Campsario est commodior ad transferendum, custodiendum, numerandum, &c. Neque dicas, quod Princeps in taxatione pretii pecuniae grandioris, puta aureae, attenderit ad omnem utilitatem, & commoditatem, quam de se fert; alias non iuste taxaret, cum utilitas pecuniae ad eius valorem conducatur. Nam contra est, quia quamvis Princeps attenderit ad haec omnia, taxando pretium pecuniae, prout pecunia est mensura ad emptionem, & venditionem rerum, & ad solutionem debitorum; at non quatenus est res quaedam, quae possit emi, vendi, cambi, locari; constat enim pluri aestimari idem pretium, puta aureum in moneta grandiori, quam in minori, ob dictas commoditates.

IV. Hinc sequitur primo, lucrum ex hoc titulo non posse accipi, si contra dentur monetae minores pro grandioribus. Sequitur secundo, quod si famulus acceperit a domino suo mille aureos in auro solvendo Creditori

ipsum domini, & illos cum lucro commutet cum argenteis, vel aereis, quos solvit creditori, possit sibi tale lucrum retinere, quando dominus non curat, qua specie solutio fiat. Ratio est, quia tale lucrum est fructus industriae, & non valoris pecuniae in ordine ad solutionem: Sicuti si fur, aut usurarius alienam pecuniam negotiatur, non tenetur lucrum restituere; quamvis debeat domino compensare damnum emergens, aut lucrum cessans: Quod si dominus vellet solutionem illam mille aureorum fieri creditori in moneta aurea, peccat venialiter famulus (ut notat Hurtad.) contra iustitiam in dominum non exequendo voluntatem illius, si restituat in argentea; peccat etiam contra iustitiam in creditorem venialiter, vel mortaliter juxta quantitatem lucri illi cessantis, & tenetur illud compensare, si scilicet creditor fuisset ex tali pecunia lucrum reportaturus; non tamen si erat communi pretio expensurus, quia sic nullum damnum intulit, ut notat idem Hurtad., & Less. apud Trull. dub. 2.

V. Quartus titulus communis multis aliis Contractibus est lucrum cessans, aut damnum emergens Campsari, ut habeat pecunias paratas ad cambiendum; potest enim pro hac causa tantum accipere, quanti aestimatur spes illa lucri, aut expositio periculo damni in gratiam Campsariorum. Sunt etiam aliquando alii tituli, videlicet tum ratione puritatis materiae, si scilicet dentur centum aurei purissimi antiquiores, vel exteri pro aliis aureis, quibus aliquid metalli est admixtum; tum ratione antiquitatis, vel raritatis, eo quod pluri aestimantur; tum ratione expendibilitatis, quando scilicet commutantur nummi, qui expendi possunt cum iis, qui non possunt; Et universim pro ratione plurium, vel pauciorum titularum, quatenus concurrant, potest majus, vel minus lucrum a Campsario

psoribus accipi.

VI. Quæritur hic, an qui scienter, aut ex inadvertentia pecuniam adulterinam accepit, possit illam cum veris miscere, & sic pro vera illam expendere?

Respondeo certum omnino esse, quod non possit; Ratio est, quia talis pecunia est vitiosa; res autem notabiliter vitiosa nequit alteri tradi vitio non detecto, ut diximus cum de Venditione. Neque ex eo quod quis fuerit deceptus, potest alios decipere: Sicut neque ex eo quod famulus meus furatus est a me, ideo possum ego ab aliis furari. Ita communiter cum Azor. part. 3. lib. 7. cap. 6., Bonac. hic num. 4.

ARTIC. III.

An Cambium Locale contineat usuram?

- I. Cambium locale triplex est, si scilicet pecunia hic accipitur a Campfore alibi restituenda; aut si hic accipitur a Campsario solvenda alibi; aut si hic accipitur a Campfore restituenda in hoc eodem loco.
- II. Primi generis Cambium locale licitum est propter monetæ translationem saltem virtuales, etiamsi Campsor indigeat hic pecunia alibi solvenda; Necnon propter assecurationem pecuniæ, ac propter officium cambiendi.
- III. Pariter si pecunia alibi restituenda sit pretiosior, aut rarior.
- IV. Provisiones Cambiorum, seu quod datur Campsori pro labore, & periculo, solet esse tertia pars scuti pro singulis centenariis.
- V. Secundi generis Cambium est pariter licitum, cum sex tituli concurrere possint ad lucrum reportandum.
- VI. Cambium, & Recambium, seu cum

Recurfa, multipliciter haberi potest. Probabilius est Cambium siccum esse usurarium; & solum speculativè est probabiliter licitum, si in eo concurrant conditiones a Pio V. requisita.

VII. Num Campsor dans bona fide pecuniam restituendam Roma, possit lucrum retinere, si deprehendat, quod Campsarius careat Roma pecunia, qua restituatur?

I. **T**Riplicis generis est, ut diximus, Cambium locale: Primo scilicet, quando Campsor accipit hic, verbi gratia Neapoli, pecunias restituendas Campsario in loco distanti: Secundo, quando Campsarius accipit hic pecunias Campsori restituendas in loco distanti: Tertio, quando Campsor accipit hic pecunias Campsario restituendas in hoc eodem loco.

II. Quæritur nunc primo: An sit licitum Cambium locale primi generis, quando scilicet Campsor accipit, verbi gratia hic Neapoli, pecuniam a Campsario cum obligatione restituendi illam Romæ Procuratori Campsarii, & interim accipit a Campsario aliquod lucrum?

Respondeo cum communi affirmative; Ratio est, quia possunt varii tituli concurrere ad reddendum licitum, & iustum tale lucrum: Primo scilicet ratione virtualis translationis monetæ in locum distantem; nam Campsor veluti transfert Romam pecuniam, levando sic eo onere Campsarium; Unde fit, quod quo major est distantia horum locorum, eo majus stipendium accipi possit, etiamsi pecunia utrobique ejusdem valoris sit. Idcirco autem ex hoc titulo accipi aliquid potest, quia sicut translatio pecuniæ formalis digna est aliqua compensatione, si fiat in gratiam Campsarii, ita translatio ista virtualis; non enim est minus utile Campsario, quod transferatur pecunia for-

formaliter, quam quod æquivalenter per hoc, quod Campfor habeat Romæ correspondentem, qui suo nomine pecuniam illam solvat; Et quod habeatur talis correspondens, est fortuna, vel industria, vel utraque simul Campforis: Sicuti si quis locaturus est operam alicujus mittendi, verbi gratia Romam, ut reducat equum ad hanc Civitatem, si casu aliquis eo iturus est, & ad id faciendum se obligat, potest sibi pretium congruum accipere; quia id suæ fortunæ debet tribuere.

Non negandum tamen, quod cum translatio hæc virtualis non sit involuta tot periculis, & difficultatibus, sicut translatio realis, non poterit Campfor tantum exigere, quantum si transferret realiter, ut notat Trull., & Bonac.; Sicut enim decrevit pretium rei ex multitudine venditorum, ita decrevit pretium pro translatione pecuniæ, quando virtualiter tantum transfertur; quia multi ad id se offerunt, cum sine magna difficultate fiat talis translatio.

Adde, tale lucrum posse accipi a Campfore, etiam si indigeat hic pecunia illa, quam accipit, ut Romæ illam restituat, (dummodo a Campfario ad id praveniatur,) propter easdem rationes: Sicut si Petrus debeat transmittere Romam suum equum, adhuc potest illum locare volenti Romam ire, & lucrum reportare. Ratio est ex Bonac.; quia sicut merx ultronea vilescit, ita qui prius rogat in casu nostro, viliores reddit partem suam; unde alter potest lucrum reportare; quamvis debuisset aliquid solvere, si prius rogasset.

Advertit tamen Villalob. apud Trull. dub. 3. esse rationi consonum, quod si uterque eodem modo indigeat tali cambio, neuter lucrum reportet.

Secundus titulus, quo Campfor in hoc casu potest lucrari, est Assuratio, quia Campfor non solum subit onus transferendi pecuniam, sed et-

iam subit periculum rei, itaut sibi periret, si forte perit. Neque obstat, quod revera transferendo solum virtualiter, & per literas pecuniam, nullum periculum subeat; Nam id fortunæ suæ tribuendum est: Unde fit, quod quo longius est iter, & quo majora sunt pericula, eo majus lucrum possit accipi.

Tertius titulus esse potest ratione officii, hoc est, si ex officio aliquis cambiret, obligatus ad id a Republica, vel a Principe.

III. Quartus, si pecunia esset majoris pretii in loco, in quo restituenda est: Potest autem pecunia habere majorem æstimationem, non solum intrinsicam, si scilicet sit majoris ponderis, sed etiam extrinsecam, verbi gratia ratione inopiæ, vel ratione multorum petentium pecuniam ad Cambium.

IV. Ubi nota cum Filliuc. apud Dian. part. 1. tract. 8. resol. 6., provisiones cambiorum, seu id, quod debetur Campfari pro labore, & periculo, ex inveterata, & immemorabili consuetudine inter mercatores, esse tertiam partem scuti pro singulis centenariis.

V. Queritur secundo: An sit licitum cambium locale secundi generis, quando scilicet Campfor dat hic pecunias Campfario, ut sibi ab eodem restituantur Romæ, & interim aliquod lucrum accipit?

Respondeo affirmative cum communi contra nonnullos apud Sal. dub. 7.; Primus enim titulus justiciæ est eadem virtualis translatio pecuniæ; nam Campfor in gratiam Campfarii veluti transfert huc pecuniam, quam ille habet Romæ; perinde enim est Campforem hic pecuniam pro absente numerare, ac illam huc transferre. Secundus titulus ratione virtualis assurationis, ut diximus in primo quaesito. Tertius etiam ratione officii, si sci-

scilicet ex obligatione Campfor tale munus exerceat. Quartus, si pecunia esset majoris pretii hic, ubi solvitur, quam Romæ, ubi restituenda est. Quintus, quia communiter magis aestimatur pecunia præsens, quam absens, cum illa facilius sit, & commodior ad contrahendum: Ex quo sequitur, quod quando econtra Campfor accipit pecuniam præsentem pro absente, debeat decrescere aliquantulum ex hoc capite lucrum, quod iuste ob alios titulos exigitur. Sextus esset ratione lucri cessantis, vel damni interim emergentis. Septimus ratione incommodorum, quibus se exponit Campfor, ut pecuniam suam Romæ recuperet; unde poterit pignus, vel fideiussorem exigere pro crediti securitate.

Ex dictis sequitur, quod etiam qui non est mercator possit aliquod lucrum ex cambio accipere ex plurimis titulis, ut notat Salas dub. 46.

VI. Quæritur tertio: An licitum sit tertii generis Cambium locale per litteras cum recambio, vulgo *Con la Ricorsa*? Sciendum autem, quod ad hoc Cambium quatuor personæ concurrunt, duæ hic, videlicet Campfor, & Campfarius, & duæ, verbi gratia, Romæ, scilicet correspondens, seu Factor Campforis, & correspondens Campfarii: Nam Campfor dat hic Campfario pecuniam restituendam Romæ factori Campforis a factore Campfarii, & sic habetur Cambium cum lucro; deinde factor Campforis veluti fingit se recipere Romæ pecuniam debitam a factore Campfarii, & iterum dare illi ad Cambium, obligando se, quod illa Neapoli restituenda sit a Campfario eidem primo Campfario, & sic habetur recambium, pro quo accipitur secundum lucrum a Campfore; primum scilicet sibi debitum propter primum Cambium, & secundum debitum suo factori existenti Romæ

Pars IV.

propter recambium; Aliquando etiam in hoc cambio cum recambio, seu cum recurfa idem est correspondens, seu factor Campforis, & Correspondens Campfarii, qui utrumque munus gerit in loco distant, verbi gratia Romæ, & in quantum factor Campfarii acceptat litteras, & solvit Romæ pecuniam acceptam a Campfario Neapoli; in quantum vero factor Campforis, pecuniam Romæ solutam iterum dat ad cambium solvendam Neapoli a Campfario. Unde quando Campfarius non habet Romæ correspondentem, solet Campfor offerre illi correspondentem suum, ut utriusque partes impleat.

Aliquando tamen nec Campfor, nec Campfarius habent Romæ Correspondentes, sed Campfor habet Romæ famulum, cui scribit, ut pecuniis ipsiusmet Campforis solvat sibi ipsi pro Campfario pecuniam, quam recepit Neapoli, & postea remittit solutionem faciendam Neapoli ipsi Campfario a Campfario. Quod autem dicitur de pecunia accepta hic solvenda, verbi gratia Romæ, dicitur de pecunia accepta hic, solvenda in proximis nundinis, quæ erunt verbi gratia post tres, vel quatuor menses. His explicatis

Respondeo, multos Doctores cum Comit., Molin., Sor. apud Dian. part. 1. tract. 8. resol. 1. putare, cambium hoc esse siccum, & usurarium, & lucrum esse omnino restituendum; quia solutio, quæ fit Romæ a correspondente Campfarii correspondenti Campforis, est omnino ficta, & imaginaria, & literæ sunt omnino inanes, & apparentes: Quæ opinio communior est probabilior, & suadenda. Verum Azor., Less., Sà, Salon., & alii apud eundem Dian. probabiliter putant non esse usurarium, dummodo in eo cambio adsint conditiones requisitæ a Pio V., de quibus articulo sequen-

O t;

ti; quæ opinio videri potest speculative dumtaxat probabilis, quatenus practice fere semper desunt conditiones ad cambium requisitæ. Ratio est, quia tam in cambio, quam in recambio potest haberi vera pecuniæ permutatio; nam campfarius recipit Neapoli pecuniam solvendam Romæ a suo factore factori campforis; Quamvis autem factor campfarii non habeat Romæ pecuniam ullam realiter, habet tamen virtualiter, & credito, quatenus potest illam facile habere, si ab alio ibi recipiat ad Cambium; Quod si potest recipere ad cambium ab alio, quidni etiam possit illam ad cambium recipere ab eodem correspondente campforis, solvendam Neapoli a campfario eidem primo campfori? Sic autem habetur vera permutatio pecuniæ tam in cambio, quam in recambio. Certe si campfarius cogere a Campfore ad recambium, contractus esset illicitus, sicut dicitur de contractu Mohatra; Quando autem ad id non cogitur, sed offert commoditatem recambii, ut facilius possit solvere Romæ pecuniam debitam, videtur id favere potius Campfario, quam illum gravare, ut dicitur de eo, qui vendit caro pretio, & deinde se offert ad reemendum pretio infimo, videns, quod ille ideo emit caro pretio, ut vendat infimo, & sic habeat pecuniam, qua indiget. Certum etiam est, quod si Campfores in his cambiis habeant perversam intentionem lucrandi ex dilatione solutionis, talis intentio esset usura mentalis; Secus vero si dent cum animo negotiandi, & cum lucro consono permutandi illam pecuniam eo pacto, quo licite fit inter mercatores. Salon. apud Trull. dub. 5. putat hoc genus cambiendi esse licitum, quia publice exercetur ab omnibus mercatoribus Italiæ, scientibus, & permittentibus Episcopis. Docent quippe

Doctores cum Riccio apud eundem Trull., quod contractus, qui publice, & communiter etiam a prudentibus, & timoratis exercetur, quamvis sit suspectus, non debeat judicari sceneratitius; Et ratio videtur esse, quia cum licite possit campfor dare ad cambium, quamvis videat campfarium non aliter soluturum pecuniam, quam petendo ab alio recambium, licite pariter poterit dare ad cambium, quando campfarius ab eodem campfore petit sponte, ut per suum correspondentem, vel famulum fiat solutio, vel recambium; In hoc enim casu videtur haberi verum cambium non fictum, quia literæ, quæ mittuntur, sunt causa veræ permutationis, in tantum ut si correspondens, vel famulus campforis interim fugeret, vel decoqueret, non teneretur campfarius ad interesse, seu lucrum cambii, sed solum ad sortem principalem, eo quod in tali casu non intercessisset vera permutatio.

Equidem tamen censeo, sine scrupulo contractum hunc exerceri non posse a Campfore, qui videt Campfarium non habere pecuniam alibi, sed ad cambium hoc cum recambio redigi ex necessitate, quam habet mutui. Ratio est, quia quamvis verentur tales literæ, non deserviunt ad aliud, quam ad palliandam ingentem usuram; quia revera campfor videt campfarium simul determinari ad cambium, & ad recambium, atque adeo videt utrumque lucrum cambii, & recambii percipiendum esse mere ex dilatione tanti temporis, quantum requiritur, ut literæ eant, ac redeant. Unde Bonac. num. 11. advertit, quod quamvis licite fieri possit talis contractus speculative loquendo, valde tamen periculosus sit in praxi; præsertim in continuatione cambiorum, quibus ad multos menses, & annos renovantur cambia, &

recambia, reducto ad principalem sortem lucro primorum cambiorum.

VII. Queritur quarto: An campfor, qui bona fide dedit campfario pecuniam solvendam Romæ, existimans, quod ibi habeat ille pecuniam, si deprehendat deinde, quod Romæ non habeat pecuniam, possit lucrum cambii percipere?

Respondeo, Sal., & Ledesm. apud Dian. part. 1. tract. 8. resol. 14. negare; quia cum campfarius fidei, & sine animo se obligandi promiserit, non tenetur in conscientia implere, sed tenetur solum de damno emergente, & lucro cessante. Molin. tamen cum Less., & Dian. affirmant; quia cum campfor bona fide contractum impleverit ex parte sua, tenetur etiam alter ex parte sua implere illum quantum potest; aliter semper contractus paterent fraudibus, & contra-hentes possent cum magno suo incommodo eludi.

ARTICULUS IV.

De Conditionibus a Pio V. requisitis ad Cambium Locale, ne sit fictum, & usurarium.

I. Bulla Pii V. damnat ut usuraria Cambia, & Recambia, seu cum Recursa, & quatuor conditiones requirit ad licite cambiendum.

II. Nequit Campfor ratione dilationis lucrum accipere.

III. Neque pactum fieri potest de solvendo certo interesse, si solutio differatur. Num sit irritum tale pactum, an solum illicitum, ubi Bulla est recepta?

IV. Pecunia nequit ad Cambium dari, nisi pro nundinis proximis. Quanam dicantur nundina proxima?

V. Nequit terminus solutionis protrahi cum majori lucro plus, quam exigit distantia locorum. Quid si mer-

catorum iudicio tempus hoc solutionis protrahatur cum lucro ob justos titulos?

I. **Q**uatuor sunt conditiones a Pio V. requisitæ in Bulla de cambus edita anno 1571., in qua damnat etiam tanquam usuraria, & ficta cambia, in quibus ex intentione contrahentium fit solutio in eodem loco, eo quod alter alibi pecuniam non habeat.

II. Prima conditio est, ne Campfor ratione dilationis ultra terminum præstitutum concessa paciscatur de aliquo lucro, cum id sit usurarium.

III. Secunda, ne ab initio, vel postea fiat pactum de certo interesse, etiam in eventu, quo non fieret solutio tempore debito; Quæ prohibitio fit ex præsumptione fraudis usurariæ. Quare si constet fraudes in aliquo casu non adesse, & pactum esse justum, putat Dian. part. 1. tract. 8. resol. 15. cum Granad. contra Rebel., & Sal. dub. 13., quod non peccet mortaliter, qui tale pactum faceret: Less. vero cap. 23. num. 88., & Reginald. contra Filliuc. putant, quod quamvis tale pactum esset illicitum, & graviter peccaminosum, ubi ea Bulla est recepta, non sit tamen irritum. Notat tamen Less. num. 93., Sal. dub. 26., Rebel., Bonac., Primo, paucis in locis, & forte nusquam talem Bullam esse receptam saltem quoad omnes conditiones; Secundo, prohiberi tantum pactum de certo, & determinato interesse lucri cessantis, vel damni emergentis, non vero pactum de lucro incerto, quod cessabit campfiori, si in loco constituto Campfarius non solvat tempore determinato; Nec prohiberi, ne moderata adjiciatur pœna, si tempore convento solutio facta non fuerit.

IV. Tertia conditio a Pio V. requisita est, ne detur pecunia ad cambium,

O 2

bium, nisi pro nundinis proximis, vel si nundinae non agantur pro terminis proximis, detur juxta consuetudinem locorum. Putant tamen Molin., Azor., & alii apud Bonac., & Sal. contra Valent. primo, quod non prohibeatur dare ad secundas, vel tertias nundinas ad cambium eodem pretio, quo daretur ad primas, quia talis lex statuta est in favorem campfariorum; Secundo, quod si proximae nundinae tam parum distarent, ut litera cambii pervenire non possint, ad hoc ut in eis solutio fiat, proximae intelligendae sint sequentes.

V. Quarta, ne termini ad solvendum longiores statuatur, quam postulat distantia locorum, ne scilicet detur occasio committendi usuras: Et sensus est, quod si distantia locorum exigit solum mensem, verbi gratia, ad faciendam solutionem, non protrahatur talis terminus solutionis ad duos menses cum incremento lucri: Est autem in Bulla sermo de terminis extra nundinas, cum non prohibeantur termini solutionum in nundinis: quamvis saepe triplo, vel sextuplo sint longiores, quam locorum intercapedo postulat; nam in iis locis non possunt commode alii termini constitui.

Videtur etiam improbari a Pio V. consuetudo illa, qua campsores eo amplius lucrentur, quo longius est tempus ante nundinas; cum prohibeat etiam, ne campfor protrahat tempus solutionis ob pactum recipiendi lucrum. Sed probabile est ex Sal. dub. 18., Cajet., Ledesm. & aliis contra Sor., Azor. apud Bonac. n.9. non improbari, quando communi mercatorum judicio id fit; quia ob multas causas licite variari potest pretium cambii ratione temporis longioris, vel brevioris. Primo scilicet, quia in longiori tempore majus est periculum amittendi fortem, & major est campforibus spes lucrandi per negotia-

tionem oblata occasione; Secundo, quia quo plures sunt menses ante nundinas, eo plures petunt pecuniam a campforibus, ut diu possint pecunia frui; quando autem plures sunt petentes, tunc crescunt pretia cambiorum; Tertio, quia quando conceditur plus temporis, quam natura cambii postulat, tunc virtualiter in uno cambio conceduntur multa cambia, quae campfarii deberent facere, si solum tempus necessarium ad translationem concederetur.

Confirmatur, quia in unoquoque foro illud censetur esse pretium iustum rerum, quod periti illius negotiationis, perspectis bona fide circumstantiis, imponunt, & quo inter se contrahunt, nemine conquerente; at qui periti, & probi campsores, & mercatores sic universim contrahunt, nemine conquerente, ut inspecto tempore longiori ante solutionem, pretium cambii ob causas enumeratas augeant; ergo non est hoc damnandum; aliter soli laxiores, qui hanc opinionem sequuntur, darent pecuniam ad haec cambia, quorum solutio valde distat, & sic pretia istorum cambiorum cum magno Reipublicae detrimento valde auferentur.

ARTICULUS V.

De Cambio sicco.

- I. Si campfarius nec formaliter, nec virtualiter habeat in loco distante pecuniam restituendam, tam cambium est usurarium, quam Recambium.
- II. Si campfor bona fide contraxit, debet campfarius servare illum indennem.
- III. Campfor, si non teneatur ex officio cambire, potest nolle dare ad cambium in loco, ubi parum lucratur, ut det, ubi plus lucretur.

Ali-

Aliquando tamen peccat in hoc contra charitatem.

IV. Probabilius peccant etiam contra justitiam, qui circa cambia inveniunt Monopolia.

V. Quenam dicantur esse Monopolia circa cambia?

I. **E**X dictis sequitur, cambium sic cum præcipue contingere in cambio locali, quando scilicet campfor dat pecunias campfario restituendas in loco, ubi hic pecuniam non habet nec formaliter, nec virtualiter in correspondente; In hoc enim casu campfor revera non transfert huc pecunias campfarii ex loco distante, cum alibi non habeat pecunias: Si tamen campfor cum campfario paciscatur, quod si præfixo tempore non solverit pecunias in loco distante, accipiat illas ad recambium cum iterato lucro ex illo loco distante, & hic ubi accepit, solvat dupliciter; in hoc duplici cambio injustitia committitur, & tam cambium, quam recambium erunt sicca, & sine ullo humore, seu iusto titulo, quo possint lucrum illud parere; Unde quia lucrum pro sola temporis dilatione acciperetur, esset usurarium, & injustum; nisi forte acciperetur pro lucro alio cessante, aut damno emergente.

II. Notandum tamen ex Hurtad. diff. 6., quod si hujusmodi cambium bona fide campforis fiat, quia scilicet credit campfarium in loco distante habere pecuniam formaliter, vel virtualiter, tunc poterit lucrum accipere, cogendo campfarium, vel quod solvat in loco distante, vel si hoc non possit, quod solvat in eodem loco cum eodem lucro, quod ab aliis reportasset, si ad cambium dedisset; cum enim campfor bona fide processerit, tenetur campfarius servare illum indemnem.

III. Quæritur primo: An possit cam-

por petenti ad cambium in loco, ubi multum lucrari non potest, nolle dare, nisi in loco, ubi magis lucratur?

Respondeo cum Salon., Veg., Sal. dub. 43., quod si Respublica, vel Princeps dederit obligationem cambiendi campfori, hic teneatur dare ad cambium in loco, ubi petitur, & dari solet; seclusa tamen ea obligatione, non peccat campfor contra justitiam in casu adducto; peccare tamen potest facile contra charitatem, & liberalitatem, nimis intendens propriis commodis, & parum curans gravia incommoda aliena, ut propria comoda prosequatur.

IV. Quæritur secundo; Utrum peccet etiam contra justitiam commutativam, an vero solum contra charitatem, & contra justitiam legalem, qui circa cambia facit monopolia?

Respondeo, Molin. disp. 345. in fine cum Lefs. cap. 21. dub. 20. probabiliter putare, quod solum contra dilectionem proximi peccet; Quod etiam probabiliter docent de iis, qui emunt res tempore abundantiaæ pretio iusto, ut deinde vendant carius, inducendo interim caritatem in Republica. Ratio est, quia res istæ, quæ emuntur, & pecuniæ, quæ præoccupantur in cambiis, nulli debentur ex justitia: alioquin peccarent contra justitiam, & tenerentur ad restitutionem etiam ii, qui vendunt res revendoribus, & servatoribus earum, quod nemo dixerit. Et ratio ulterior est, quia damnum, quod Reipublicæ sequitur, videtur sequi per accidens: Puniendi tamen sunt isti a Republica, & in pœnam cogi possunt, ut tempore caritatis vendant vilius, quæ ita in Reipublicæ præjudicium emerant: Communius tamen docent cum Gabriel., Sylvest., Angel. apud eundem Molin., quod peccent contra justitiam, & teneantur ad restitutionem damni per monopolium illati Reipublicæ, ut

ut diximus quaest. 2. art. 4. cum de monopolis: Et ratio est, quia videtur Respublica, & ejus subditi, si minus jure naturali, saltem jure gentium habere jus liberi fori, itaut per monopolia, similesque fraudes pretia rerum non augeantur; Et leges civiles, quae ubique esse solent prohibentes monopolia, videntur jus istud conferre summe necessarium, ut commercia cum indigenis, & externis stare possint.

V. Hoc autem pacto monopolia circa cambia fieri solent ex Sal. dub. 38., Nummularii initio nundinarum praecipue totam fere pecuniam sumendo eam ad cambium sub minori mercede ad diversa loca, ut sic ea in potestatem propriam redacta, non solum commune pretium pecuniae, sed etiam cambiorum mercedem augeant: Aliquando etiam inter se conveniunt cambiores de non cambiando, nisi pretio justo summo; nam si pretio

injusto cambirent, procul dubio contra justitiam peccarent, & ad restitutionem tenerentur.

Demum, ut notat Ledesm. apud Sal. dub. 30., cambior aliquando videns penuriam pecuniae esse in foro, solet pecuniam suam abscondere, servaturus in aliud tempus, quo plus valebit, & quando deinde videt pretium cambii auctum, illam manifestat; In quo casu peccatur quidem contra charitatem, & justitiam legalem, si id fiat cum notabili damno Reipublicae, non tamen contra justitiam commutativam; Quod etiam dicitur, cum quis, verbi gratia, occultat suum frumentum, & servat usque ad mensem Maii, ut carius vendat; quod certe est contra charitatem, si fiat in gravi necessitate Reipublicae; Quamvis Tolet. putet lib. 5. cap. 93. hoc esse etiam contra justitiam commutativam.

Q U A E S T I O VII.

De Locatione, & Conductione.

Examinandum in primo, Quid sint? Secundo, Quid ferant? Tertio, Quomodo famuli, & alii conducere debeant? Ubi nonnulla alia huc spectantia resolvuntur.

ARTICULUS I.

Quid sint hi contractus, & quanam locari possint?

- I. Per locationem Persona, vel res ad usum, vel fructum pretio conducitur; Per conductionem vero Persona, vel res ad usum, vel fructum pretio accipitur.
- II. Quae possunt vendi, universim locari possunt; nisi aliquando id jure

vetetur. Res usum consumptibiles solum ad ostentationem locari possunt, non secus ac pecunia. Res vero locata potest sublocari, sine tamen detrimento primi locataris.

- III. Domus meretrici, aut usurario locari potest ab eo, qui non tenetur eorum peccata impedire; Non licet tamen sternere, verbi gratia, lectum meretrici, nisi forte ad mortem evadendam. Immo nec ad evadendam mortem licitum est esse